

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੧੩

ਕੀਤਾ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮਨਿ ਮਾਨੁ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੨੫

ਕੀਤਾ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮਨਿ ਮਾਨੁ ॥

ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਕੈ ਹਥਿ ਦਾਨੁ ॥

ਭਾਵੈ ਦੇਇ ਨ ਦੇਈ ਸੋਇ ॥

ਕੀਤੇ ਕੈ ਕਹਿਐ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥੧॥

ਆਪੇ ਸਚੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸੁ ਸਚੁ ॥

ਅੰਧਾ ਕਚਾ ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਾ ਕੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਆਰਾਉ ॥

ਜੇਹੀ ਧਾਤੁ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਫੁਲੁ ਭਾਉ ਫਲੁ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇ ॥

ਆਪਿ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਇ ॥੨॥

ਕਚੀ ਕੰਧ ਕਚਾ ਵਿਚਿ ਰਾਜੁ ॥

ਮਤਿ ਅਲੂਣੀ ਫਿਕਾ ਸਾਦੁ ॥

ਨਾਨਕ ਆਣੇ ਆਵੈ ਰਾਸਿ ॥

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਸਾਬਾਸਿ ॥੩॥੩੨॥

ਸਾਰ: ਹੰਕਾਰ ਉਦੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹਉਮੈਂ ਇਹ ਸਵਿਕਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ, ਇਸ ਹਕੀਕਤ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਣਦੇਖੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਸਮਾਂ, ਸੇਧ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਭਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਸਾਨੂੰ ਨਿਮਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਖਾਂ ਹੇਠ ਛੁਪੀ ਗੂੜ੍ਹ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਝਾਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ

ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮਨ ਥੋਥੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੂਝ ਸਾਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਸੂਰਜ, ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਸਹਿਜ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕੀਤਾ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮਨਿ ਮਾਨੁ ॥

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਣ ਕਿਉਂ ਪਾਲਦੇ ਹਾਂ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਣ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਕਰਤਾ ਹਾਂ।

ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਕੈ ਹਥਿ ਦਾਨੁ ॥

ਸਿਰਫ਼ ਸਮਰੱਥ ਦੇਣਹਾਰ ਹੀ ਇਹ ਉਦਾਰਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਅਤੇ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੱਥ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਚਾ ਦਾਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਉਹ ਕੁਝ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਭਾਵੈ ਦੇਇ ਨ ਦੇਈ ਸੋਇ ॥

ਦਾਤਾਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕੋਈ ਕੀ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਇਸ ਉਪਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੀਤੇ ਕੈ ਕਹਿਐ ਕਿਆ ਹੋਇ ॥੧॥

ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਣਹਾਰ ਸਮਝ ਲਵੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਖੁਦ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ਅਤੇ ਖਾਲੀਪਣ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਦ ਸਿਰ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। (੧)

ਆਪੇ ਸਚੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸੁ ਸਚੁ ॥

ਜੇ ਸਚਿਆਰ ਹਨ ਉਹ ਸਤਿ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤੀਜਦੇ ਹਨ।

ਅੰਧਾ ਕਚਾ ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਸਮਝ, ਬਣਾਵਟੀ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਹਨ।
(੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਜਾ ਕੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਆਰਾਉ ॥

ਪੈਦੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰੁੱਖ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਰਾਦੇ ਸਾਡੇ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਹੀ ਧਾਤੁ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਇਸਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫੁਲੁ ਭਾਉ ਫਲੁ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇ ॥

ਫੁੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਇਸਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਪਿ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਇ ॥੨॥

ਤੁਸੀਂ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਖੁਦ ਉਸਦਾ ਫਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੱਥ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। (੨)

ਕਚੀ ਕੰਧ ਕਚਾ ਵਿਚਿ ਰਾਜੁ ॥

ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੰਧ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਮਤਿ ਅਲੂਣੀ ਫਿਕਾ ਸਾਦੁ ॥

ਅਲਪ ਸੂਝ ਵਾਲਾ ਮਨ ਸੁਆਦ ਰਹਿਤ ਸੁਆਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਸਦੇ ਅਨੁਭਵ ਫਿੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਆਏ ਆਵੈ ਰਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜੇ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਿੰਨ ਅਨੁਭਵ ਸਾਡੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਸਾਬਾਸਿ ॥੩॥੩੨॥

ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੋ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। (੩)(੩੨)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਡੂੰਘਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਹਰੇਕ ਅਨੁਭਵ ਸਾਡੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮਨ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅੰਤਰੀਵੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੀਵਨ ਖੋਖਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਸਵਾਦ ਭੋਜਨ ਵਾਂਗ; ਇਹ ਸਤਹੀ ਹੋਂਦ, ਹੋਂਦ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸੂਝ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਮਾਪ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਬਾਹਰੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com